

Una ratlla molt fonda

El Museu d'Art de Girona serà la seu al desembre de l'exposició central de l'Any Modest Urgell, que vol redescobrir-lo com un precursor de la modernitat

L'exposició central de l'Any Modest Urgell (1839-1919)

[<https://cultura.gencat.cat/ca/temes/commemoracions/2019/anymodesturgell/inici/>] es presentarà al Museu d'Art de Girona el 14 de desembre i ajudarà a descobrir un artista molt més complex del que ha deixat entreveure la seva fabulosa aportació al paisatgisme horitzontal, desolat i crepuscular en què ja va encasellar-lo l'imaginari del seu temps. És així com, durant dècades, ha estat invariablement el “melancòlic poeta dels cementiris i els crepuscles”, el “cantor de la natura morta”, de les barquetes abandonades a la platja, dels pallers a contrallum, d'aquells horitzons de cendra que s'enfonsen en una llunyania metafísica. “Fou el més trist, però també el més verídici i més humà dels nostres artistes”, va escriure un redactor anònim a L'Esquella de la Torratxa en anunciar la seva mort, el 3 d'abril de 1919. Molts l'acusaven d'haver-se apropiat una fórmula i de repetir-la de memòria, però en lloc d'enfurismar-se, va adoptar el costum de firmar les seves obres amb sarcasme com El mateix de sempre, i continuar pintant cementiris i ruïnes. En els últims quadres, “tan sols s'hi veia una tanca rústica, una creu, un ocell; de vegades, només una ratlla i un xiprer”, anotava el mateix cronista de L'Esquella. És la ratlla que recolliria anys després Joan Miró, que va ser alumne seu a Llotja i va reconèixer sempre l'empremta d'Urgell: “Jo era molt sensible al buit, als grans espais en els quals hi ha, perduts i animant-los, il·luminant-los, un punt, una cosa minúscula. A la meua primera escola d'art, hi havia un pintor que pintava paisatges desèrtics, amb xiprers, cementiris i, sempre, la línia de l'horitzó, el gran buit de l'espai sobre el desenvolupament horitzontal de les cases. Mai no ho he oblidat.”

La commemoració del centenari de la mort d'Urgell, que coordina la directora del Museu d'Art de Girona, Carme Clusellas, ha de servir per trencar el tòpic romàntic que ha impedit apreciar totes les cares d'aquest artista més enllà de la melangia i l'anecdota pintoresca. Sovint s'oblida, per exemple, el seu pas juvenil per París i Normandia, que va revelar-li la vastitud silenciosa de les platges gràcies a unes vacances a Berck, a Pais de Calais, que li haurien pagat Corot i Dumas fill; o la seva faceta de dramaturg, que li va permetre entrar en relació amb actrius fascinadores de l'època com Sarah Bernhard, Eleonora Duse o Italia Vitaliani i fer-se un cert nom com a comediògraf; o el seus difícils començaments a la Girona de 1868, quan va haver de subsistir amb la seva dona, Eleonor Carreras, també pintora, creant unes auques que van ser enormement populars, com la de L'home cullera. La seva vena humorística, de fet, a la qual donava curs amb el pseudònim de Katúfol, va acabar sent tan llegendària com el seu interès per les bruixes, presents en molts dels seus dibuixos sobretot arran de les seves estades a l'Empordà, on va pintar les platges i els aiguamolls de Sant Pere Pescador i Empúries, l'església de Cinc Claus o el cementiri de Vilabertran. L'ascetisme boirós dels seus paisatges va tenir una gran ascendència en altres artistes de l'avantguarda, a part de Miró, com Dalí, que equipararia el seu concepte de l'espai, solemne i inquietant, amb el de Chirico, i llegiria amb fruïció El murciélag. Historia de una patum, miscel·lània de records que Urgell va publicar el 1913. Patum, aclaria, el feia servir en el sentit de “vell, antiquat, pompier”, però la veritat és que el seu sentit de l'espai bromós, desposseït i esquelètic, encara es deixaria sentir en els membres de Dau al Set i fins a Joan Hernández Pijoan.

Modest Urgell, més enllà de l'horitzó, que serà a cura de Miquel Àngel Codes, presentarà un artista al llindar de la modernitat a partir d'una selecció d'obres procedents de diversos fons públics i privats. No hi faltaran les del fons del mateix Museu d'Art i que, testimonis del seu estret vincle amb la ciutat (va contribuir a fundar-hi el Museu

Provincial), ja van ser objecte d'una exposició monogràfica el 2015. En aquesta ocasió, dialogaran amb moltes altres peces per treure tot el suc d'un artista que havia gaudit d'una enorme celebritat en vida i ha acabat sent exclòs de la nova ordenació de la col·lecció permanent del MNAC. Potser, tan adotzenat que una part de la crítica el jutjava, i resulta que és el més lliure i inclassificable dels pintors que van anticipar la bohèmia modernista. Si més no, va saber riure's de si mateix amb un sentit de l'humor fantàstic: aquell dibuix esquemàtic d'una barqueta flotant damunt una ratlla que va titular Platja habitada per una firma, perquè certament el traç exigít pel nom era més complex que el del paisatge.

Publicat a:

-El Punt Avui. Girona 07-08-2019, Pàgina 38

Font del document: <http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1647282-una-ratlla-molt-fonda.html>